

Wprowadzenie

We współczesnej polityce regionalnej zwraca się dużo uwagi na sposoby skutecznego wykorzystania zasobów wewnętrznych, które stanowią o przewadze konkurencyjnej jednostek terytorialnych. Zasoby postrzega się jako pewną wartość, którą dysponuje dane miejsce, świadcząca o jego atrakcyjności, którą dodatkowo można spożytkować. Jednocześnie o znaczeniu danego zasobu świadczy nie tylko jego „obiektywna wartość”, ale to, w jaki sposób jest postrzegany i oceniany w danej sytuacji, a zatem, jak jest „waloryzowany” przez aktorów lokalnych, którzy mają możliwość wykorzystania zasobów na rzecz rozwoju. W działaniach praktycznych chodzi więc przede wszystkim o mądry wybór tych zasobów specyficznych, które stwarzają najlepsze możliwości dla rozwoju obszarów wiejskich i koncentrowanie działań w ich obrębie.

Niniejszy tom Studiów Obszarów Wiejskich poświęcony jest społecznym i indywidualnym zasobom obszarów wiejskich w Polsce. W zamieszczonych artykułach zwraca się uwagę przede wszystkim na potencjał endogeniczny i rolę zasobów specyficznych w kreowaniu lokalnej indywidualności rozwojowej obszarów wiejskich funkcjonujących w różnych układach terytorialnych (gminy, powiaty, zrzeszenia celowe).

Tom otwiera praca M. Marks-Krzyszczkowskiej i P. Jeziorskiej-Biel, w której na przykładzie wsi Żuławki dokonano identyfikacji potencjału społeczności lokalnej w rozwoju funkcji turystycznej i wskazano na istotną rolę podmiotowości społeczności wsi w perspektywach jej rozwoju. W kolejnym artykule autorstwa M. Gwiazdzińskiej-Goraj, S. Goraja i B. Sobolewskiej-Węgrzyn na przykładzie podolsztyńskiej wsi Ruś wykazano, że uaktywnienie kapitału społecznego następuje często w sytuacji zagrożenia interesu lokalnej wspólnoty. Celem artykułu autorstwa J. Chodkowskiej-Miszczuk, J. Biegańskiej, E. Grzelak-Kostulskiej jest określenie roli lidera lokalnego w generowaniu kapitału społecznego na obszarach wiejskich. Dominujące cechy takiej osoby wyrażają się inicjowaniem i moderowaniem różnorodnych przedsięwzięć integrujących społeczność lokalną, intensyfikujących relacje i budujących tożsamość lokalną. W kolejnym opracowaniu M. Kowalski na przykładzie podwarszawskiej wsi Magdalenka przedstawił interesujący wątek uzurpacji prestiżu, przekształceń krajobrazu kulturowego, procesów ułomnej suburbanizacji oraz znaczenia dla mieszkańców marki miejsca. Odmienny charakter ma artykuł M. Konopskiego i D. Mazurka, w którym autorzy przedstawili rolę i znaczenie tożsamości terytorialnej w kreowaniu polityki lokalnej na przykładzie wybranych powiatów województw podlaskiego, mazowieckiego i lubelskiego i jednocześnie wykazali, że przywiązanie społeczności do terytorium jest powszechnie pomijanym czynnikiem rozwojowym. Odniesienie do planowania strategicznego można odnaleźć w kolejnym opracowaniu autorstwa M. Surmacz, w którym starano się określić rolę zasobów lokalnych jako potencjałów rozwoju lokalnego w dokumentach strategicznych na przykładzie wybranych gmin wiejskich województwa śląskiego. Z kolei K. Zajda przedstawiła relacje między wyposażeniem w zasoby społeczne

obszarów obejmowanych wsparciem przez lokalne grupy działania z województw o odmiennych tradycjach społecznikowskich a ich kapitałem społecznym. W kolejnym artykule autorstwa M. Tarkowskiego przedstawiono terytorialne zróżnicowanie kapitału ludzkiego i społecznego na przykładzie obszarów wiejskich województwa pomorskiego i stwierdzono, że obie koncepcje kapitału dość dobrze przystają do rzeczywistości społecznej, w której silna konkurencja, także pomiędzy jednostkami terytorialnymi, postrzegana jest jako główny mechanizm rozwoju. Celem opracowania autorstwa D. Bały jest określenie społecznego wymiaru kreowania liderów grup producentów rolnych. Praca ma wyraźny wymiar aplikacyjny, gdyż tworząc portret „dobrego” lidera wskazuje, jak można szkolić w przyszłości lokalne elity na obszarach wiejskich oraz jak dobierać do odpowiednich funkcji osoby o określonych predyspozycjach zawodowych i psychologicznych. Celem artykułu M. Wójcika jest wskazanie i opisanie sposobów pozyskiwania oraz przepływu wiedzy w środowisku rolniczym, a także uwarunkowań społeczno-kulturowych tego procesu. W ostatnim opracowaniu, przygotowanym przez D. Mazurka, przedstawiono analizę potencjału rozwoju sektora rolnego w Polsce w ujęciu regionalnym w świetle koncepcji specjalizacji inteligentnych. Praca ta stanowi niejako klamrę rozważań nad rolą zasobów lokalnych w rozwoju wsi i rolnictwa, ze względu na fakt aplikacyjnego wykorzystania potencjałów tkwiących na obszarach wiejskich w dokumentach strategicznych.

W artykułach zamieszczonych w niniejszym tomie Studiów Obszarów Wiejskich wyraźnie podkreślono znaczenie społecznych i indywidualnych zasobów w kreacji pozytywnych trendów rozwojowych na obszarach wiejskich. W większości przypadków są to „miękkie” czynniki, takie jak np. gotowość współpracy, zaangażowanie, elity świadome swych wiejskich wartości, kompetencje, osobowość, przedsiębiorczość, zestaw norm, postaw i wartości. Te trudno wymierne zasoby w połączeniu z bardziej klasycznymi i tradycyjnymi czynnikami rozwojowymi powinny stanowić bazę do zorientowanych terytorialnie strategii rozwojowych. Stąd też redakcja i autorzy mają nadzieję, że publikacja będzie bardzo użyteczna nie tylko dla grona badaczy reprezentujących różne specjalności naukowe, ale także dla planistów regionalnych, przedstawicieli administracji publicznej i samorządowej, studentów oraz mieszkańców obszarów wiejskich.

Konrad Czapiewski